

Frøy og Frøya

Frank Refsdal fra hans bok *Vikingenes Grenland*

Frøy og Frøya er Njords barn og navna betyr egentlig "herren" og "fruen" . I vikingtid er det disse to som synes å fortrenge sin far. Frøy er en utpreget fruktbarhetsgud i den forstand at han er knyttet til erotikk og seksualitet. Hans dyr er grisen og hesten, og han har et skip som heter *Skidbladne* og som kan gå både til lands og til vanns. Grisen var antakelig et sterkt symbol for fruktbarhet og avling, fordi den i løpet av veldig kort tid kunne mangedoble sin slaktevekt. Når man i jula skålte *til års okfridar* («for godt år og fred») og dessuten spiste julegrisen, har det sterke konnotasjoner til guden Frøy. Også *volveblotet* blir satt i forbindelse med Frøy. *Froysfakser* var *tabuiserte* ("forbudte") hester som var innviet til guden Frøy. Olav Tryggvason provoserte Frøydyrkeme i Trøndelag nettopp ved å bestige en slik hest.

Gudinnen Frøya hadde en sterk posisjon i vikingtiden. Hun er knyttet til seksualitet, erotikk og vellyst. Hun hjelper også kvinner i barsel nød. Hennes dyr er to katter som trekker vogna hennes. Frøynavna finnes over hele Skandinavia, men også her med et tyngdepunkt omkring Malaren. Det kan av og til herske tvil om et stedsnavn kommer av Frøy eller Frøya.

Det er ett gårdsnavn, nemlig *Frones* ved Kilevann i Solum, der Kjær i *Norske Gaardnavne* antar at navnet kommer av *Froyjunes*, altså "Freyas nes", mens P.A. Munch antok at den mannlige guden *Frøy* var opphav til navnet." Gården har et lokalitetsnavn *Sankthanskås*, der en *nordoverrennende bekk* renner gjennom *Loa* og ut i Kilevann. *Lo* kan bety "offerslette".

Foto med merknad TAU:
«Tangen gård ligger ytterst på neset i Kilevannet som lå under Frønes. Var dette det opprinnelige neset gårdsnavnet henspeler på eller er det det lille neset i Frønestjernet?

Og: «Lo» som vi skimter bak

huset til høyre kan som det nevnes av Refsdal i denne artikkelen: -Lo kan bety offerslette»

Frøyland er et forsvunnet navn som er nabo til gården Rudi som Mælum kirke eier,

i Røde bok skrevet i *Rudi vider Freylander*.

Fulla Frøya har en rekke tilnavn som også kan framstå som selvstendige gudineskikkelser. Et av disse navna er *Fulla*. *Fulla* eller *Volla* har et romersk motstykke i *Abundantia*, den personifiserte "overflod". Denne skikkelsen overlevde i folkloren og gikk også inn i litteraturen som *dame Abonde* i *Romanen om rosen*. Hun var spesielt populær blant kvinnene, som mente at hun besøkte spiskammerne deres om natta. Derfor lot de flasker og kar være åpne, slik at hun kunne få drikke, og dermed gi tilbake enda mer av det hun hadde smakt på. Hun kunne gi lykke og velstand til husets folk om hun bare ble rett behandlet. Både gjennom navn på gudinneboliger og annet kan det se ut som om det har ligget til grunn en forestilling om at *gudinnen bodde i vannet*. Den svenske religionshistorikeren Folke Stram tillegger *Fulla* en "aktningsvård mytisk ålder". Gårnavnet *Follaug* i Gjerpen kan være et minne om *Fulla*. Helleristninger og funn på Follaug og Bratsberg peker ut dette området som et kultisk senter i bronsealder og eldre jernalder.